

ΚΕΙΜΕΝΟ

Η «ανθρωπιά» είναι μια λέξη του καιρού μας, ένας όρος κοινόχρηστος, ένα νόμισμα που κυκλοφορεί σ' όλα τα χέρια, γιατί συμβαίνει η ανταλλακτική του αξία να είναι πολύ μεγάλη. Και με την «ανθρωπιά» εννοούμε, φυσικά, τη συμπόνια, τη συμμετοχή, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, στο πάθος του γείτονα. Και όχι μόνο του γείτονα. Του κάθε ανθρώπου. Άλλοτε χρησιμοποιούσαν τον όρο «ανθρωπισμός». Έλεγαν: «αυτός είναι μεγάλος ανθρωπιστής» και με τούτο εσήμαιναν μια προσωπικότητα που ξοδεύεται ολόκληρη για να κάμει το καλό. Ο Ντυνάν, για παράδειγμα, ο ιδρυτής του «Ερυθρού Σταυρού», υπήρξε ένας τέτοιος ανθρωπιστής. Πέρα απ' ό,τι θα μπορούσε να ενδιαφέρει αποκλειστικά το άτομό του, εσυλλογίσθηκε τους ανθρώπους που έπασχαν, έξω από διάκριση φυλής και θρησκείας, «εν πολέμω και εν ειρήνῃ».

Ο «ανθρωπιστής», ένας άνθρωπος με σπουδαίες ικανότητες, που αναλύσκεται με ειλικρίνεια, χωρίς υστεροβουλία, ακόμη και χωρίς τη θεμιτή, επιτέλους, από πολλές απόψεις, επιθυμία της υστεροφημίας, υπήρξε, για πολλούς αιώνες, ένα θαυμάσιο ιδανικό, που οι προγενέστεροι το επρόβαλλαν στους μεταγενέστερους. Ακόμη τότε η «ανθρωπιά», μολονότι δεν έπαυε να είναι κοινή απαίτηση, δεν είχε κατατήσει κοινόχρηστος όρος. Ήταν η σπάνια, η υψηλή παρουσία, όπου μόνο μερικές εκλεκτές φύσεις κατόρθωναν να φτάσουν. Και ακόμη, μια καθημερινή άσκηση που ο καθένας την επιθυμούσε για τον εαυτό του, θεωρώντας την αυτονόητο χρέος του, χωρίς να συλλογίζεται ότι θα μπορούσε και διαφορετικά να την αξιοποιήσει.

Το γεγονός ότι η απαίτηση της «ανθρωπιάς» έχει γίνει κοινός τόπος σήμερα δεν είναι χωρίς ιδιαίτερη σημασία. Δείχνει πως η οικουμενική ψυχή αισθάνεται βαθύτερα την ταλαιπωρία του ανθρώπου και αναζητεί διέξοδο.

Περιττό να προστεθεί πως και η ανθρωπιά, καθώς κι ένα σωρό άλλοι όροι, έχει υποστεί τρομακτικές διαστρεβλώσεις. Όποιος είπε πως οι ιδέες είναι καθώς τα υγρά, που παίρνουν το σχήμα του μπουκαλιού τους, είχε, βέβαια, πολύ δίκιο. Και με τους όρους το ίδιο συμβαίνει. Αλλάζουν νόημα, αλλάζουν απόχρωση, κατά τον τρόπο που τους μεταχειρίζεται κανείς και κατά τον σκοπό που επιδιώκει χρησιμοποιώντας τους. Έτσι, μπορούμε να μιλούμε όλοι για ανθρωπιά, αλλά να εννοούμε ολωσδιόλου διαφορετικό πράγμα ο καθένας.

Έπειτα, ένας όρος, μια λέξη, μια έκφραση, που βρίσκεται ολόένα στο στόμα μας, σιγά σιγά φτωχαίνει, αδειάζει, αποστεώνεται, αυτοακυρώνεται. Φοβούμαι πως ίσια ίσια αυτό έχει συμβεί με την ανθρωπιά. Αρκεί μια ματιά ολόγυρά μας, για να το νιώσουμε καλύτερα τούτο. Η καθημερινή ζωή ολόένα και περισσότερο χάνει τη θαλπωρή, τη γλυκιά ζεστασιά της. Είναι ένας χειμώνας χωρίς αλκονίδες. Η «καλημέρα», αυτό το χαρούμενο άνοιγμα παραθύρου προς τον αίθριο ουρανό, μεταβάλλεται σιγά σιγά σε μορφασμό. Η ανθρώπινη λαιμαργία, η δίψα της ευζωίας δεν αφήνει τόπο για ευγενικά αισθήματα. Κάτι περισσότερο: τα ευγενικά αισθήματα θεωρούνται ξεπερασμένα.

Λησμονούμε, ωστόσο, πως η ανθρωπιά είναι κυριότατα βούληση, δεν είναι γνώση, δεν είναι μόνο γνώση. Και δεν είναι λόγος, είναι πράξη. Είναι ένας ολόκληρος εσωτερικός κόσμος, στην τελειώσή του, που ακτινοβολεί παντού. Η ανθρωπιά αποκλείει τη μισαλλοδοξία, την καταφρόνηση του άλλου ανθρώπου· είναι επεικής και ήπια. Περιέχει πολλή συγκατάβαση και πολλή κατανόηση. Η ανθρωπιά είναι κυκλική παρουσία. Δεν βρίσκεται στραμμένη προς ένα μονάχα σημείο του ορίζοντα. Εκείνος που είναι αληθινά ανθρώπινος δεν μπορεί παρά να είναι, σε κάθε περίπτωση, ανθρώπινος. Η ανθρωπιά δεν είναι επίταγμα, δεν είναι όργανο αυτοπροβολής και επιτυχίας. Είναι απάρνηση. Πρέπει πολλά ν' αρνηθείς, για να κερδίσεις τα ουσιαστικότερα. Αλλά δεν είναι και παθητική κατάσταση. Ολωσδιόλου αντίθετα, αποτελεί μορφή αδιάκοπης ενέργειας. Είναι πολύ ευκολότερο να γίνεις «μέγας ανήρ» παρά να γίνεις «μεγάλος άνθρωπος». Η Ιστορία είναι γεμάτη παραδείγματα μεγάλων ανδρών. Αλλά έχει πολύ λίγους «ανθρώπους» να παρουσιάσει.

Ι.Μ.Παναγιωτόπουλος, Ο Σύγχρονος Άνθρωπος.

Οι Εκδόσεις των φίλων, Αθήνα 1988. 18η έκδοση (Διασκευή).

- A1.** Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις). **Μονάδες 25**
- B1.** Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο 100 έως 120 λέξεων το περιεχόμενο του αποσπάσματος που ακολουθεί: «**Η ανθρώπινη λαιμαργία, η δίψα της ευζωίας δεν αφήνει τόπο για ευγενικά αισθήματα. Κάτι περισσότερο: τα ευγενικά αισθήματα θεωρούνται ξεπερασμένα.**» **Μονάδες 10**
- B2. α)** Να βρείτε δύο τρόπους ανάπτυξης στην πρώτη παράγραφο του κειμένου (**Η «ανθρωπιά» ... «εν πολέμω και εν ειρήνῃ»**) και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας. **Μονάδες 6**
- β)** Ποια νοηματική σύνδεση εκφράζουν οι διαρθρωτικές λέξεις: **έτσι** (στην τέταρτη παράγραφο) **ωστόσο** (στην έκτη παράγραφο). **Μονάδες 4**
- B3. α)** Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: **αναλύσκεται, οικουμενική, διαστρεβλώσεις, ολωσδιόλου, ευζωίας.** **Μονάδες 5**
- β)** Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: **κοινόχρηστος, συμμετοχή, αυτοακυρώνεται, γνώση, αδιάκοπης.** **Μονάδες 5**
- B4. α)** Να αιτιολογήσετε τη χρήση των εισαγωγικών στις παρακάτω περιπτώσεις: **«αυτός είναι μεγάλος ανθρωπιστής»** (στην πρώτη παράγραφο) **«Ερυθρού Σταυρού»** (στην πρώτη παράγραφο). **Μονάδες 2**
- β)** Να εντοπίσετε στο κείμενο τρεις εκφράσεις με μεταφορική σημασία. **Μονάδες 3**

- Γ1.** Σε άρθρο σας, που θα δημοσιευτεί σε τοπική εφημερίδα, να αναφερθείτε σε φαινόμενα που αποδεικνύουν το έλλειμμα ανθρωπιάς στην εποχή μας, αλλά και σε δραστηριότητες, ατομικές και συλλογικές, που αποσκοπούν στον περιορισμό αυτού του ελλείμματος (500-600 λέξεις).

Μονάδες 40

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

- A1.** Ο δοκιμογράφος στο κείμενό του πραγματεύεται την έννοια της ανθρωπιάς. Επισημαίνοντας την ευρεία χρήση του όρου και τη μεγάλη «ανταποδοτικότητα» του, την ορίζει ως τη συμμετοχή στα ανθρώπινα δεινά και την παραβάλλει στον παλαιότερο όρο «ανθρωπισμός», του οποίου το πρότυπο του ικανού ατόμου, με την ανιδιοτέλεια και τη φιλαλήθεια, αποτελούσε σποραδικό παράδειγμα κοινωνικής συμπεριφοράς, ορμώμενο από το προσωπικό χρέος. Σήμερα ωστόσο, το κοινό αίτημα για φιλαλληλία προκύπτει από την παγκόσμια συνείδηση της ανθρώπινης δοκιμασίας, παρά τις παρερμηνείες που έχει δεχθεί ο όρος και την αυτοαναίρεσή του από τη συχνή χρήση, τη σύγχρονη αποξένωση, την απληστία και τον ευδαιμονισμό που καθιστούν τα ευγενή συναισθήματα αναχρονιστικά. Όμως, η ανθρωπιά είναι επιθυμία και πράξη πέρα από γνώση και δε συνάδει με τον φανατισμό και την περιφρόνηση, προϋποθέτοντας την αυταπάρνηση, την ενεργητική στάση και τη συνεχή δράση.
- B1.** Στη σύγχρονη εποχή της υλικής αδηφαγίας και του ευδαιμονισμού, τα αλτρουιστικά συναισθήματα έχουν παραγκωνιστεί. Ο άνθρωπος, σήμερα, θηρεύει με επιμονή την υλική ευημερία, την ατομική καταξίωση και την αυτοπροβολή. Η φιλαντία έχει αναχθεί σε υπέρτατο γνώρισμα του μέσου δυτικού ανθρώπου με τη φιλαλληλία παράλληλα να εκτοπίζεται. Εύλογα, η προσωπική επιτυχία και ευδαιμονία, η ικανοποίηση κάθε ματαιοδοξίας καθίστανται μοναδικές επιδιώξεις του ανθρώπου στο πλαίσιο του υλικού ευδαιμονισμού και της λαιμαργίας του ενώ κάθε είδους αγαθοεργία παραχωρεί τη θέση της στον ατομικισμό. Η ανθρωπιά, μία έννοια εγγενής με την ανθρώπινη φύση, μόνο κατ' όνομα υπάρχει, εφόσον κάθε ψήγμα αλτρουισμού και αλληλεγγύης έχει θυσιαστεί στο βωμό του κέρδους και της ευμάρειας, ενώ κάθε ανθρωπιστικό συναισθήμα θεωρείται παρωχημένο.
- B2. α)** Η πρώτη παράγραφος του κειμένου αναπτύσσεται με ορισμό και παράδειγμα. Συγκεκριμένα, σε ό,τι αφορά τη μέθοδο του ορισμού εντοπίζεται ο όρος «ανθρωπιά» στο απόσπασμα «Η ανθρωπιά... του κάθε ανθρώπου», ο οποίος εκφράζει τη συμπόνια, τη συμμετοχή και το πάθος του κάθε ανθρώπου. Τα συστατικά στοιχεία του ορισμού είναι τα ακόλουθα:
- α) Οριστέα έννοια : η ανθρωπιά
β) Γένος : λέξη, όρος
γ) Ειδιοποιός διαφορά: -«εννοούμε... άνθρωπου».
- Επιπλέον, ο συγγραφέας αναφέρει το παράδειγμα ενός ανθρωπιστή, του Ντυνάν, ο οποίος υπήρξε ιδρυτής του «Ερυθρού Σταυρού» και το οποίο εντοπίζεται στο απόσπασμα «Ο Ντυνάν... ανθρωπιστής».
- β) έτσι : δηλώνει συμπέρασμα
ωστόσο : δηλώνει αντίθεση
- B3. α)**
αναλίσκεται	=	αναλώνεται, αφιερώνεται
οικουμενική	=	πανανθρώπινη
διαστρεβλώσεις	=	αλλοιώσεις, παραποιήσεις
ολωσδιόλου	=	εντελώς
ευζωίας	=	καλοπέρασης
- β)
κοινόχρηστος	≠	ιδιόχρηστος
συμμετοχή	≠	αποχή
αυτοακυρώνεται	≠	αυτοεπιβεβαιώνεται
γνώση	≠	άγνοια
αδιάκοπης	≠	διακεκομμένης, ασυνεχούς
- B4. α)** «αυτός είναι μεγάλος ανθρωπιστής»: με τη φράση αυτή παρατίθενται σε ευθύ λόγο και αυτούσια οι απόψεις τρίτων προσώπων.
«Ερυθρού Σταυρού»: αναφέρεται η ονομασία ενός φορέα-οργανισμού (επωνυμία)
- β) Οι τρεις εκφράσεις με μεταφορική σημασία είναι οι εξής:
«φτωχαίνει, αδειάζει, αποστεώνεται»
«χάνει τη θαλπωρή, τη γλυκιά ζεστασιά της»
«Η ανθρωπιά είναι κυκλική παρουσία».

Γ1.

«Μηνύματα» Ανθρωπιάς

Στην εποχή της επιστημονικής και τεχνολογικής υπερανάπτυξης, γινόμαστε καθημερινά μάρτυρες φαινομένων παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων, γεγονότων βίας και εγκληματικότητας, ή αδιαφορίας προς τον συνάνθρωπο και ιδιαίτερα τον πάσχοντα, γεγονός που αποδεικνύει την απομάκρυνση του ανθρώπου απ' τις αρχές και τις αξίες του ανθρωπισμού καθώς και το έλλειμμα ανθρωπιάς στη σύγχρονη κοινωνία. Ωστόσο, παρά την κυριαρχία του πνεύματος ατομικισμού και ιδιοτέλειας των ημερών μας, είναι αισιόδοξο το γεγονός ότι διοργανώνονται συχνά από

διάφορους φορείς εκδηλώσεις που αποβλέπουν στην κοινωνική προσφορά σε όσους συνανθρώπους μας το έχουν ανάγκη.

Η έλλειψη ανθρωπιάς αποδεικνύεται καθημερινά από ποικίλα φαινόμενα. Ειδικότερα:

- Τα δικαιώματα των παιδιών παραγκωνίζονται ενώ συχνά οι συνθήκες διαβίωσής τους είναι άθλιες καθώς στερούνται τις στοιχειώδεις ανάγκες τους, όπως τροφή, στέγαση, μόρφωση (κυριότερα τα παιδιά των μεταναστών, παιδιά τριτοκοσμικών χωρών καθώς και κατώτατων οικονομικών-κοινωνικών στρωμάτων). Παράλληλα, συχνά είναι τα φαινόμενα ενδοοικογενειακής βίας, παιδικής εργασίας (παιδιά φαναριών, παιδική επαιτεία, εμπόριο βρεφών αλλά και σεξουαλική κακοποίηση των παιδιών).
- Η ανθρωπιστική κρίση πλήττει περισσότερο τα άτομα των ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων (ηλικιωμένοι, Α.Μ.Ε.Α., μακροχρόνια άνεργοι, γυναίκα) με αποτέλεσμα να ζουν συχνά σε συνθήκες εξαθλίωσης περιθωριοποιημένα από το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο, ζώντας αποκλειστικά από τις «ελεημοσύνες» των άλλων.
- Οι ρατσιστικές προκαταλήψεις και δράσεις απέναντι σε ανθρώπους με βάση το χρώμα, τη θρησκεία, την εθνικότητα, τη μόρφωση, καθώς και η μισαλλοδοξία διαρκώς αποδεικνύουν σε παγκόσμια κλίματα την έλλειψη ανθρωπισμού (δουλεμπόριο, ξυλοδαρμοί αλλοδαπών, ξενοφοβία).
- Ο πόλεμος, η βία, οι διώξεις, τα βασανιστήρια, η τρομοκρατία στερούν το δικαίωμα της ζωής, της ελευθερίας, της περιουσίας, σε χιλιάδες ανθρώπους ανά τον κόσμο.
- Η ιδιοτέλεια, ο ατομικισμός, η χρησιμοθηρία και ο υλισμός ως χαρακτηριστικά του σύγχρονου ανθρώπου τον οδηγούν μακριά από τον αλтруισμό και του στερούν την ανθρωπιά και τη συμπόνια προς το συνάνθρωπο. Έτσι, η αναλγησία και η σκληρότητα αναδεικνύονται σε κυρίαρχα φαινόμενα των σύγχρονων κοινωνιών.
- Στην εποχή μας παρουσιάζει κάμψη ο κοινωνικός ανθρωπισμός καθώς δεν αποτελεί προτεραιότητα της κρατικής μέριμνας και των πολιτικών επιλογών. Έτσι συντελείται η αποδυνάμωση του κράτους πρόνοιας και η αντικατάστασή του από το κράτος ευημερίας, η δομή του οποίου δεν παράγει αποτελέσματα που συμβιβάζονται με την αρχή της κοινωνικής αλληλεγγύης.

Απαραίτητη, λοιπόν, κρίνεται η ενίσχυση δραστηριοτήτων ατομικών και συλλογικών, ώστε να περιοριστεί το έλλειμμα της ανθρωπιάς και να εδραιωθεί ο ανθρωπισμός στις συνειδήσεις των σύγχρονων ανθρώπων.

Συγκεκριμένα:

Ατομικές δραστηριότητες:

- Ο άνθρωπος θα πρέπει να σταθεί με συμπόνια απέναντι στον πάσχοντα συνάνθρωπο παρέχοντας όχι μόνο υλική βοήθεια αλλά και ψυχική υποστήριξη βελτιώνοντας έτσι άμεσα την ποιότητα ζωής του. Συγκεκριμένα, οφείλει να συμμετέχει εθελοντικά σε πράξεις κοινωνικής αλληλεγγύης (συσσίτια, έρανοι, δωρεά οργάνων, υποστήριξη των ηλικιωμένων, δωρεάν εθελοντική εργασία)
- Αναγκαία κρίνεται η ατομική πρωτοβουλία για την προστασία των παιδιών και τη βελτίωση των συνθηκών ζωής τους (υιοθέτηση παιδιών, ανάδοχες οικογένειες, εθελοντική βοήθεια σε φιλανθρωπικά ιδρύματα για κακοποιημένα παιδιά ή παιδιά με ανίατες ασθένειες.)
- Είναι στο χέρι του ανθρώπου να αλλάξει τον εαυτό του επιλέγοντας αντί του εγωκεντρισμού και της σκληρότητας τη συμπόνια, την αγάπη, τη χριστιανική προσφορά, τον αλтруισμό και τη θυσία για τον συνάνθρωπο αποδεχόμενος τη διαφορετικότητα ως βάση της ισότητας.

Συλλογικές δραστηριότητες:

- Το κράτος έχει τη δυνατότητα να προβεί στη λήψη συγκεκριμένων μέτρων που θα συντελέσουν αποφασιστικά στην αναβάθμιση της θέσης του πάσχοντος ανθρώπου στις σύγχρονες κοινωνίες. Τα μέτρα αυτά αφορούν την οικονομική στήριξη των αδύνατων κοινωνικών στρωμάτων (παροχή επιδομάτων, επαρκή ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, δημιουργία θέσεων εργασίας), την καλύτερη οργάνωση και αποτελεσματικότερη λειτουργία των ιδρυμάτων εκείνων που αναλαμβάνουν τη διαπαιδαγώγηση παιδιών που η οικογένειά τους αδυνατεί να αναθρέψει και τέλος την επιβολή αυστηρών ποινικών κυρώσεων σε άτομα που προβαίνουν σε πράξεις εκμετάλλευσης και κακοποίησης ανηλίκων.
- Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης αλλά και οι εκπρόσωποι της πνευματικής ηγεσίας έχουν την υποχρέωση να αφυπνίζουν την κοινή γνώμη, αποκαλύπτοντας και στιγματίζοντας τα φαινόμενα απανθρωπιάς. Επιπλέον, επιβάλλεται να καλλιεργούν την αντίληψη ότι τα δικαιώματα των ανθρώπων, που αποτελούν το πλέον ανυπεράσπιστο κομμάτι της κοινωνίας, πρέπει να γίνονται σεβαστά και να προασπίζονται.
- Δράση θα πρέπει να αναλάβουν και οι διεθνείς οργανισμοί οι οποίοι έχουν τη δυνατότητα να συμβάλλουν στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής τους με την παροχή έμπρακτης βοήθειας (αποστολή οικονομικής βοήθειας σε τριτοκοσμικές κοινωνίες) καθώς και στην εξάλειψη φαινομένων ανθρωπίνης εκμετάλλευσης σε παγκόσμιο επίπεδο με την επίκληση και εφαρμογή του διεθνούς δικαίου.
- Το σχολείο, τέλος, οφείλει να προάγει την ανθρωπιστική παιδεία, να εξοικειώσει τους μαθητές με το περιεχόμενο των ηθικών αξιών και αρχών, να μυήσει το παιδί στην εθελούσια και ανιδιοτελή προσφορά και την ενεργή κοινωνική δράση μορφώνοντας τον άνθρωπο εις «Άνθρωπον». Πιο συγκεκριμένα, να παρέχει ίσες ευκαιρίες εκπαίδευσης, ώστε να διευκολυνθεί η συμμετοχή και ενσωμάτωση στην κοινωνική λειτουργία ατόμων που ανήκουν σε «ευπαθείς» ομάδες (π.χ. δημιουργία σχολείων για ΑΜΕΑ, διαπολιτισμικά σχολεία κ.λ.π.). Αποτελεί, λοιπόν, επιταγή της εποχής ο επαναπροσδιορισμός των αξιών και ο εξανθρωπισμός του ατόμου μέσα από την καλλιέργεια μιας ανθρωπιστικής συνείδησης. Άλλωστε, η ευαισθησία και η ανθρωπιά με την οποία η κοινωνία προσεγγίζει έμπρακτα τις αδύναμες ομάδες της αποτελεί δείγμα του πολιτισμού της.

Επιμέλεια

**Κόρκακα Σάνδη • Μακρυγιαννάκη Κατερίνα • Μανδαλάκη Στέλλα
Μπλαβάκη Κατερίνα • Τζάνου Χρύσα • Χρονάκη Κατερίνα**

εκπαιδευτικός οργανισμός

ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ